

К., 2007. – С. 8]. З іншого боку, дослідження О. Огневої значною мірою підтверджує думку Г.І. Волинки (висловлену стосовно Михайла Драгоманова, але слушну і щодо його племінниці): "Його, начебто, всім зрозумілі сентенції на загальні теми справді потребують для розкриття їх справжнього смислу і знання древніх мов, і етимологій, і контекстів. Герменевтика і компаративістика, феноменологія і лінгвістичний аналіз мають бути обов'язковими засобами досліджень-реконструкцій його висловлювань, чимало з яких постають афоризмами-шифрами, недоступними любовій атаці... буква має давнішню властивість приховувати дух. А дух завжди протиставляється безкультурним любовим зазіханням на оволодіння ним з позицій буквального сприйняття" [Волинка Г. І. Дещо про філософські орієнтації Михайла Петровича Драгоманова // Матеріали перших Міжнародних драгомановських читань: 30 вересня – 2 жовтня 2003 р. / ред. В. П. Андрущенко. – К., 2003. – Вип. 1. – С. 64–65].

Дослідниці значною мірою вдалось відчувати дух творчості Лесі Українки, що є найціннішим скарбом української культури. Вказані недоліки і побажання не впливають на високу загальну оцінку рецензованих видань, які, безперечно, є вагомим внеском у розвиток історіографії українського сходознавства та дослідження творчості Лесі Українки.

Валентин Гарнага

Бібліографічні покажчики Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького за 2006–2010 рр.

У зв'язку з підготовкою до відзначення 85-річчя з дня заснування університету в 2005 р. методичною радою наукової бібліотеки Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького було прийняте рішення започаткувати вихід нових науково-довідникових видань із серії "Бібліографія вчених Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького".

Із 2006-го по квітень 2010 р. силами працівників наукової бібліотеки О. Силки, Л. Синявської та Л. Голиш було підготовлено 14 випусків названої серії.

Для знайомлення з досягненнями історичної науки в стінах нашого університету, а радше з науковими здобутками її представників, для фахівців-істориків безперечний інтерес представляють наступні видання.

Про здобутки вищої школи у науково-педагогічній, науково-дослідницькій діяльності, про наукові доробки як працівників і студентів закладу, так і інших наукових установ інформує "Покажчик праць, опублікованих у виданнях Черкаського державного педагогічного інституту (1941–1965 рр.)". Джерельною базою покажчика стали видання університету за 1941–1965 рр. українською та російською мовами, які зберігаються у фондах наукової бібліотеки Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Вони представлені: "Науковими записками Черкаського державного педагогічного інституту" (з 1955 р. "Наукові записки Черкаського державного педагогічного інституту імені 300-річчя возз'єднання України з Росією"), тезами доповідей і повідомлень на наукових конференціях університету, присвячених підсумкам науково-дослідної роботи за 1955–1963 рр., програмами звітно-наукових сесій за 1958–1963 рр., матеріалами та програмами наукових, науково-методичних, теоретичних, науково-теоретичних конференцій обласного і республіканського рівня та рядом методичних розробок. Покажчик має 45 бібліографічних описів публікацій історичної спрямованості науковців, які працювали у стінах Черкаського університету. Серед них О. Барандес, В. Вареник, Й. Глускін, С. Касьян, С. Кузнецов, Г. Маркова, Ф. Нерода, А. Олександрук, В. Самофалов, А. Тарасенков, Г. Титова, О. Тканко, М. Філімонов та К. Шадріна.

Заслужують на увагу й такі видання як "Морозов Анатолій Георгійович. Бібліографічний покажчик", "Тканко Олександр Васильович. Бібліографічний покажчик", "Чабан Анатолій Юзефович. Бібліографічний покажчик", "Гоцуляк Віктор Володимирович. Бібліографічний покажчик", "Мельниченко Василь Миколайович. Бібліографічний покажчик", "Голиш Григорій Михайлович. Бібліографічний

показчик”. Структура цих показників є традиційною для такого виду видань і складається з попереднього слова про вченого, основної частини (кілька розділів) і додатків. У розділі “Матеріали про вченого” зібрано й подано відомості про діяльність та життя ученого-історика з опублікованих джерел. Розділ “Список учнів, які захистили кандидатські дисертації” містить перелік авторефератів дисертацій кандидатів наук учнів науковця. Розділи “Хронологічний показник друкованих праць” та “Рукописні роботи” містять перелік наукових робіт учених, які розташовані за хронологічним принципом (у межах кожного року матеріал розміщено в алфавітному порядку). Завершують основну частину розділи “Видання за співредакцією” та “Видання за рецензуванням” – розділи, які розкривають відповідний доробок науковців.

Для повнішого ознайомлення наукової громадськості зі здобутками вчених-істориків Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, укладачами показників в окремих випадках були додатково введені розділи, які не передбачені чинними нормативними актами з бібліотечної справи, наприклад: “Виступи”.

Додатковий матеріал також представлений “Алфавітним показником авторів та співавторів”. Бібліографічний опис і скорочення слів здійснено у відповідності з Державними стандартами України.

У 2008 р. побачив світ перший випуск бібліографічного показника з нової серії – “Історична”. Видання “Історична література у фондах наукової бібліотеки Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (1834–1949 рр.)” інформує про фонди історичної літератури Наукової бібліотеки Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького і створене для покращення інформаційно-бібліографічної підготовки студентів-істориків першого курсу денної та заочної форми навчання, яка забезпечується опануванням ними навчального курсу “Основи наукових досліджень” (зокрема теми “Історична бібліографія”). Представлене видання складається з трьох блоків: “Бібліографічний показник історичної літератури у фондах наукової бібліотеки Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (1834–1949 рр.)”, “Історична бібліографія у фондах наукової бібліотеки Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького” та “Навчально-методичних матеріалів до самостійної роботи з теми “Історична бібліографія”.

Джерельною базою для створення бібліографічного показника стала наявна у фондах наукової бібліотеки Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького історична література. Вперше до навчально-методичних матеріалів була включена література зі спеціального фонду бібліотеки – фонду рідкісної книги. Зважаючи на це, нижньою хронологічною межею показника є 1834 р., бо ним датується найдавніша книга з історії у фондах нашої бібліотеки. Верхня хронологічна межа обмежена першою половиною ХХ ст. У першій частині показника матеріали розташовані у хронологічній послідовності за роками видання літератури – з 1834 по 1949 рр. (461 одиниця). Частина літератури, в якій неможливо встановити рік видання, винесена в окрему групу, попереду загальної хронології (6 одиниць). У другій частині всі матеріали систематизовано за тематикою відповідно до складових навчального плану Навчально-наукового інституту історії і філософії: археологія, історія первісного суспільства, історія стародавнього Сходу, етнологія, історія Греції та Риму, спеціальні історичні дисципліни, історія середніх віків, історія України, історія країн Азії та Африки, історія Росії, історія Західної Європи та Північної Америки нового часу, сучасна історія Західної Європи та Північної Америки, історія СРСР, історія західних та південних слов’ян, методика викладання історії (497 одиниць). Література, зміст якої висвітлює кілька періодів всесвітньої історії, винесена в окрему групу – “Загальні праці” (6 одиниць).

В межах кожного року та навчальної дисципліни групування матеріалу – алфавітне. Нумерація позицій у всіх частинах показника загальна. Бібліографічний опис видань виконано відповідно до вимог нового національного стандарту (від 1 липня 2007 р.). Опис включає: бібліографічний опис книги, складений із збереженням повноти титульного листа. Елементи опису розташовані у відповідності з сучасними правилами каталогізації. Вихідні дані включають в себе автора (авторів), назву, місце друку, назву видавництва, рік виходу видання та загальну кількість сторінок. Матеріали одного автора за заголовками розташовуються у хронологічній послідовності їхнього виходу в світ.

Третя та четверта частини бібліографічного покажчика належать до довідково-пошукового апарату, який складається з алфавітного покажчика авторів та співавторів (371 прізвище) й списку умовних скорочень.

Друга частина видання "Історична бібліографія у фондах наукової бібліотеки Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького" інформує читачів про наявну історичну літературу у фондах Наукової бібліотеки університету.

Представлені у третій частині пропонованого видання "Навчально-методичні матеріали до самостійної роботи з теми "Історична бібліографія" розраховані на підготовку студента-історика до навчальної та наукової діяльності. Ця частина визначає обсяг матеріалу, який виноситься на самостійне опрацювання, методичні рекомендації з організації самостійної роботи, основні навчальні завдання, які повинен виконати студент, проблемні питання та тестові завдання для самоконтролю, перелік рекомендованої літератури.

У 2009 р. Наукова бібліотека ЧНУ ім. Б. Хмельницького започаткувала третю серію видань – "Вчені України". Першим випуском став біобібліографічний покажчик, присвячений визначному вченому-історичу України – Олександру Івановичу Гуржю, приурочений до 55-ліття від дня його народження.

Видання "Гуржій Олександр Іванович: доктор історичних наук, професор. Біобібліографічний покажчик" відкриває вступне слово, у якому окреслено структурну композицію покажчика. У передмові розміщена вступна стаття члена-кореспондента НАН України, доктора історичних наук, професора Олександра Петровича Реєнта та кандидата історичних наук, доцента Оксани Олександрівни Драч, в якій здійснено аналіз наукового і творчого доробку Олександра Івановича. Інформацію про О.І. Гуржю розміщено в розділах "Матеріали про О. Гуржю", "Рецензії на праці" (28 позицій). Усі наукові праці вченого розміщено в розділах "Хронологічний покажчик друкованих праць", "Рукописні роботи", "Автореферати дисертацій". До цих розділів ввійшли дисертації, автореферати, книги, брошури, статті із збірників, журналів, газет, а також матеріали науково-практичних конференцій, рецензії, що були опубліковані за більш ніж 35 років наукової діяльності О. Гуржю (385 позицій). Наступними розділами є "Наукове керівництво О. Гуржю", "Видання за редакцією О. Гуржю", які несуть інформацію про науково-педагогічну працю та науковий доробок вченого. Упорядковано також іменний покажчик авторів та співавторів і список умовних скорочень, що значно полегшує роботу з покажчиком.

Ігор Фареній

Яремчук В. Минувле України в історичній науці УРСР післясталінської доби. – Острог: Вид-во Національного університету "Острозька академія", 2009. – 526 с.

Сучасна українська історична наука набуває дедалі більшої повноти щодо відтворення власної наукової традиції та конструювання цілісного історіографічного процесу. Ця обставина робить нову книгу В.П. Яремчука справді актуальною і науково ваговою, бо вона аналізується важлива складова української історіографії – продукування знань з історії України в історичній науці УРСР. Актуальність рецензованої монографії підсилюється, й тим, що в ній на основі міждисциплінарного підходу, поєднання методологічних засад історії історіографії, соціології, політології, наукознавства, запропонована низка наукових новацій, які спроможні створити нову якість української історіографії. Після виходу книги вже з'явилася рецензія на неї*, що вочевидь засвідчує очікувану зацікавленість науковців. Проте, на нашу думку, проблеми порушені автором потребують подальшого обговорення.

Структура праці виглядає цілком логічною і відповідає меті та розв'язанню дослідних завдань. Монографія складається із вступу, семи розділів (поділених на підрозділи), висновків, бібліографії, переліку скорочень та іменного покажчика. Однак навіть побіжний огляд структури роботи свідчить те, що автор, очевидно, відчував труднощі зі структуризацією матеріалу окремих етапів, на які він поділив розгляд теми. Звідси маємо

*Тельвак В.В. Рец. на кн. Яремчук В. Минувле України в історичній науці УРСР післясталінської доби. – Острог: Вид-во Національного університету "Острозька академія", 2009. – 526 с. // Укр. іст. журнал. – 2009. – № 4. – С. 225–229.